

T.C.
TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VE EŞİTLİK KURUMU
2.DAİRE KARARI

Başvuru Numarası : 2023/675
Toplantı Tarihi/Sayısı : 3.9.2024/50
Karar Numarası : 2024/874
Başvuran : T. B.
Başvuran Vekili : Av. A. Y.
Adres : -
Muhatap Kurum/Kişi : Çanakkale Geri Gönderme Merkezi
Muhatap Adres : Hamdibey Mah. İnönü Cd. Malazgirt Sk. No:1 Ayvacık/
ÇANAKKALE

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuranın; Çanakkale Geri Gönderme Merkezindeki aşırı kalabalıklaşma nedeniyle belirli bir süre yerde yattığı, bu sebeple böbrek ağrısı çekmesine rağmen muayene sırası gelmediği, ilaçlarının temin edilmediği, havalandırmaya çıkma süresinin yeterli olmadığı, psikososyal servisten yararlanamadığı, yasal haklarına ilişkin bilgilendirilmediği, yemek, temizlik ve iletişim konularında problemlerin olduğu, Merkez personelinin kaba sözler sarf ettiği iddialarına ilişkindir.

II. İNCELEME SÜRECİ

2. Başvuran T. B. adına vekili Av. A. Y. tarafından yapılan başvuru dilekçesinde özetle;
- Başvuranın 31/1/2023 tarihinde Çanakkale Geri Gönderme Merkezinde idari gözetim altına alındığı,
 - Bahsi geçen Merkezdeki kalabalıklaşma sebebiyle başvuranın 15 gün yerde yatmak zorunda kaldığını,
 - Bu sebeple başvuranın böbrek ağrısı şikâyeti ile muayene olması gerekirken muayene sırası gelmediğini, hekim tarafından yazılan ilaçların maliyetinin yüksek olması sebebiyle temin edilmediğini, yabancıların acil durumda sağlık hizmetine erişemediğini,
 - Yabancıların haftada yaklaşık bir kez havalandırmaya çıkarıldığını ve bu sürenin yeterli olmadığını,
 - Yemek miktarının yetersiz olduğunu, yabancıların bir kısmına gün içerisinde bazı öğünlerin verilmediğini,
 - Merkezde temizlik sorununun olması nedeniyle başvuranın çarşaflarının yıkanmadığını,
 - Kartlı telefon kulübelerinden 112 acil servise arama yapılmasının engellendiğini, yabancıların aileleri ile telefon görüşmesi yaptığı sırada görevli personel tarafından müdahale edilerek görüşmenin kısa sürede sonlandırıldığını,
 - Merkez personeli tarafından yabancılara kaba davranıldığını, küfürlü sözler sarf edildiğini,
 - Merkez İdaresi tarafından yabancılara yasal durumları hakkında bilgilendirme yapılmadığını,
 - Başvuranın psikososyal hizmetten yararlandırılmadığını iddia etmektedir.

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

3. Muhatap Çanakkale Geri Gönderme Merkezinden alınan yazılı görüşte özetle;

a. Düzensiz göç konusundaki yoğunluk sebebiyle Çanakkale ilinin sıklıkla göçmenler tarafından Avrupa'ya geçiş güzergahı olarak kullanıldığı,

b. Merkezde tutulan yabancıların insani şartlarda barınabilmesi için gerekli hassasiyetin gözetilerek yemek, temizlik ve sağlık koşullarına dikkat edildiği,

c. 550 kişilik kapasiteye sahip Merkezin mevcudunun 31/3/2023 tarihi itibarıyla 610 olduğu,

ç. Odalarda her yabancıya 5 metrekarelik alan sağlandığı ancak kapasite aşımı olması durumunda yabancıların odalarına ilave yataklar konulabildiği, başvuranın 31/3/2023 tarihinde on kişilik odada dokuz yabancı ile birlikte tutulduğu,

d. Geri gönderme merkezlerinde sunulan sağlık hizmetlerinin Sağlık Bakanlığı tarafından yürütüldüğü, tedavisi sağlanan başvurana yazılan reçete üzerine ilaçların ücretsiz temin edildiği, Merkezde bir hekimin bulunduğu, yabancıların acil sağlık sorununun olması veya ihtiyaç duyulması halinde hastaneye sevklerin gerçekleştirildiği,

e. Her yabancıya Merkeze kabul sırasında nevresim takımı, terlik, kişisel bakım ve hijyen malzemeleri ile ihtiyaç halinde kıyafet verildiği,

f. Yabancılar telefon kartı ile istedikleri zaman yakınlarına ya da hukuki yardıma ulaşma imkanının tanındığı,

g. Odaların her gün temizlendiği, 15 günde bir kez veya talep üzerine çamaşırların yıkandığı, eskiyenlerin yerine yenilerinin en kısa sürede tedarik edildiği, başvuran ile aynı dönemde tutulan diğer yabancılar tarafından konuya ilişkin yapılmış herhangi bir şikâyetin bulunmadığı,

ğ. Olağanüstü bir durum olmadıkça ve yabancıların kendisi çıkmak istemedikçe yabancıların her gün havalandırmaya çıkarıldığı,

h. Yabancılar ana dillerinde veya anlayacağı farklı bir dilde yasal durumları ve hukuki başvuru yolları hakkında bilgi verildiği, ayrıca Merkezde yabancıların haklarına, yükümlülüklerine ve adli yardıma erişimlerine ilişkin çeşitli dillerde bilgilendirme afişlerinin yer aldığı, yasal hakları konusunda bilgilendirme yapılan yabancıların adli yardım talebinde bulunması halinde taleplerinin Baroya iletilindiği, haklarında alınan kararların yabancılar tebliğ edildiği,

ı. Merkezde psikososyal destek hizmetlerinin yürütülmesi için psikoloğun bulunduğu, gerekli hallerde Sağlık Bakanlığından psikiyatr desteği alındığı, Merkezde tutulan yabancıların psikolog ile görüşme gerçekleştirilebildiği,

i. Merkezde bir gıda mühendisinin görev yaptığı, yemeklerin görevli gıda mühendisi ve yemek firması ile ortak hazırlandığı, tüm yabancılar ücretsiz olarak üç öğün (her öğünde dört çeşit olacak şekilde) yemek verildiği, farklı uyruktan yabancıların bulunduğu Merkezde yabancıların tamamının aynı anda beğeneceği bir öğünün hazırlanmasının mümkün olmadığı, yemek miktarının yetersiz olduğu ve bazı öğünlerde yemek verilmediği iddiasının gerçeği yansıtmadığı,

j. Merkezde görev yapan personelin büyük bir özveri ve özenle çalıştığı, yabancılar karşı tavır ve üsluplarına ilişkin personele hizmet içi eğitimlerin verildiği belirtilmiştir.

4. Muhatapın yazılı görüşüne karşı başvuran adına başvuran vekili tarafından sunulan yazılı görüşte özetle;

a. Merkezin fiziki koşullarının yeterli olmadığı, başvuranın yaklaşık 15 gün yerde yatması nedeniyle böbrek rahatsızlığı yaşadığı, her yabancıya 5 metrekarelik alan sağlanmadığı,

b. Başvuranın tedavi edilmediği, gerekli psikolog desteğinin verilmediği, muhatapın cevabi yazısında yemeğin kaç kişilik olduğu veya miktarına ilişkin bir bilginin verilmediği, şikâyet sonrasında başvuranın tehdit

edildiği, yatak ve telefon izni verilmediği, hastaneye, doktora veya revire sevk edilmediği, özgürlüğünün kısıtlandığı,

c. 21/6/2023 tarihinde gerçekleştirilen avukat görüşmesinde başvuranın vücudunda morluk, kızarıklık ve şişlik bulunduğu tespit edilmesi üzerine durumun tutanak altına alındığı, başvuranın 23/6/2023 tarihinde Çanakkale 2. Sulh Ceza Hâkimliği kararı ile serbest bırakıldığı ve 24/6/2023 tarihinde hastanede muayene olduğu, savcılığa şikâyet başvurusunda bulunulmasının akabinde Ayvacık Asliye Ceza Mahkemesinde dava açıldığı belirtilmiştir.

III. İLGİLİ MEVZUAT

5. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın "*Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı*" başlıklı 17'nci maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddi ve manevi varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir. Tıbbi zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbi deneylere tabi tutulamaz. Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tabi tutulamaz. (...)"

6. 20/4/2016 tarihli ve 6701 sayılı Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanunu'nun "*Kurumun görevleri*" başlıklı 9'uncu maddesinin birinci fıkrasının (i) bendinde: "*Özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek*" Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun görevleri arasında sayılmıştır.

7. 6701 sayılı Kanun'un "*Başvurular*" başlıklı 17'nci maddesinin birinci ve sekizinci fıkralarında; özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamında Kuruma bizzat başvuru yapabileceğihükmü yer almaktadır.

8. 24/11/2017 tarihli ve 30250 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumu Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik'in "*Ön incelemenin yapılması*" başlıklı 48'inci maddesinin birinci fıkrasına göre: "*Kuruma yapılan başvurular, inceleme ve araştırmaya geçilmeden önce ön incelemeye tabi tutulur. ve sonucunda; (...) yönlerinden incelenir.*"

9. Mezkûr Yönetmelik'in "*Karar türleri*" başlıklı 65'inci maddesi şöyledir:

"(1) Kurum, yapılan başvuru veya resen inceleme kapsamında yaptığı inceleme ve araştırma sonucunda incelenemezlik kararı, gerekçeli kabul edilmezlik kararı, gönderme kararı, ihlal kararı, idari yaptırım kararı, uzlaşma kararı, ret kararı ve karar verilmesine yer olmadığına dair karar verir."

10. Mezkûr Yönetmelik'in "*Gerekçeli kabul edilmezlik kararı*" başlıklı 67'nci maddesi şöyledir:

"(1) Ön inceleme aşamasında, başvurunun açıkça dayanaksız olup olmadığı, başvurunun hakkın kötüye kullanımını teşkil edip etmediği, ayrımcılık yasağı ihlalinde kaynaklanan bir zararın bulunup bulunmadığının tespiti açısından incelenebilirliğin esasla birlikte incelenmesi kararlaştırılan başvurularla ilişkin esas inceleme ve araştırma aşamasında söz konusu koşulları taşımayan başvurularla ilgili gerekçeli kabul edilmezlik kararı verilir. (2) Ön inceleme aşamasında incelenebilir bulunan ya da incelenebilirliği esasla birlikte incelenmesi ve araştırılması kararlaştırılan başvuruların 48'inci maddede belirtilen gerekli koşulları taşımadığının anlaşılması halinde de bu başvurularla ilgili gerekçeli Kabul edilmezlik kararı verilir."

IV. DEĞERLENDİRME VE GEREKÇE

11. Türkiye İnsan Hakları ve Eşitlik Kurumunun amacı; insan onurunu temel alarak insan haklarının korunması ve geliştirilmesi, kişilerin eşit muamele görme hakkının güvence altına alınması, hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden yararlanmada ayrımcılığın önlenmesi ile bu ilkeler doğrultusunda faaliyet göstermek, işkence ve kötü muameleyle etkin mücadele etmektir.

12. 6701 sayılı Kanun'un 9'uncu maddesinde; insan hakları ihlallerini resen incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, ayrımcılık yasağı ihlallerini resen veya başvuru üzerine incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek, özgürlüğünden mahrum bırakılan ya da koruma altına alınan kişilerin ulusal önleme mekanizması kapsamındaki başvurularını incelemek, araştırmak, karara bağlamak ve sonuçlarını takip etmek Kurumun görevleri arasında sayılmıştır.

13. Başvuran T. B. adına vekili A. Y. tarafından sunulan dilekçede özetle; Merkezdeki kalabalıklaşma nedeniyle başvuranın belirli bir süre yerde yattığı ve buna bağlı olarak böbrek ağrısı çekmesine rağmen muayene sırası gelmediği, ilaçlarının temin edilmediği, havalandırmaya çıkma süresinin yeterli olmadığı, psikosozal servisten yararlanamadığı, yemek, temizlik ve sağlığa ilişkin konularda problemlerin olduğu Merkezde görevli personelin kaba sözler sarf ettiği iddia edilmektedir.

14. Merkezdeki kalabalıklaşma nedeniyle başvuranın 15 gün yerde yattığı ve buna bağlı olarak böbrek ağrısı çektiği ancak hastaneye sevk edilmediği ve ilaçlarının temin edilmediği iddiasına ilişkin olarak muhatap tarafından; 550 kişilik kapasiteye sahip Merkezin mevcudunun başvuru tarihinde 610 olduğu, bir doktorun bulunduğu Merkezde acil sağlık sorunu olan yabancıların durumunun gerektirmesi halinde veya talep üzerine hastaneye gönderildiği belirtilmiştir.

15. Muhatap Kurumun cevabi yazı ve ekleri birlikte incelendiğinde; Merkezde kalan yabancı sayısının düzensiz göç hareketlerine göre değişiklik gösterebildiği ve muhatapın bulunduğu konum itibarıyla anlık kapasite aşımalarının yaşanabildiği, bununla birlikte Merkezde tutulan yabancı sayısının başvuru tarihinde kapasiteye oranla makul görülebilecek bir düzeyde olduğu, başvuranın 10 kişi kapasiteli odada 9 yabancı ile birlikte tutulduğu, Ayvacık Devlet Hastanesine sevk edilen başvurana hekim tarafından reçetelerin tanzim edildiği tespit edildiğinden muhatap tarafından hak ihlalinin gerçekleştirilmediği değerlendirilmiştir.

16. Başvuranın yasal haklarına ilişkin bilgi verilmediği iddiasına ilişkin olarak muhatap tarafından gönderilen cevabi yazı ve ekler incelendiğinde; yabancılara yasal durumları ve hukuki başvuru yolları hakkında bilgi verildiği, Merkezde bilgilendirme afişlerinin yer aldığı, adli yardıma ilişkin taleplerin ivedi olarak Baroya ulaştırıldığı, yabancıların haklarında alınan kararların yabancılara tebliğ edildiği belirtilmiş olup İdari Gözetim Formu Tebliğ Formunda yer alan hususların 29/1/2023 tarihinde başvurana tebliğ edildiği ancak başvuranın imzadan imtina ettiği görülmüş, dolayısıyla hak ihlali bulunmadığı anlaşılmıştır.

17. Başvuranın psikosozal servisten yararlanamadığı iddiasına ilişkin olarak muhatap tarafından gönderilen cevap yazısı ve ekleri incelendiğinde; Merkezde psikosozal destek hizmetlerinin verildiği açıklanmış olup Barınan Bireysel Görüşme Formuna göre başvuranın psikologla görüşme gerçekleştirdiği tespit edilmiş olduğundan hak ihlalinin gerçekleştirilmediği anlaşılmıştır.

18. Merkezde havalandırma, yemek, temizlik ve iletişim sorunlarının yaşandığı, Merkezde görevli personelin kaba sözler sarf ettiği iddialarına ilişkin olarak ise muhatap tarafından iddiaların gerçeği yansıtmadığı, Merkezde görev yapan personelin büyük bir özveri ve özenle çalıştığı, yabancılara karşı tavır ve üsluplarına ilişkin personele hizmet içi eğitimlerin verildiği, yabancıların insani şartlarda barınabilmesi için gerekli hassasiyetin gözetildiği, yabancılara Merkeze kabul sırasında gerekli malzemelerin verildiği, telefon kartı ile

istedikleri zaman yakınlarına ya da hukuki yardıma ulaşma imkanının tanındığı, odaların her gün temizlendiği, çamaşırlarının düzenli olarak yıkandığı, her gün havalandırmaya çıkarıldıkları, Merkezde bir gıda mühendisinin görev yaptığı, yabancılara üç öğün ve her öğünde dört çeşit olacak şekilde ücretsiz yemek verildiği, yabancılara her öğün verilen yemek miktarının yeterli olduğu belirtilmiştir.

19.Kötü muameleyle maruz kalması nedeniyle mağdur olduğunu ileri süren kişilerin kötü muamele yasağı kapsamına giren ağırlıkta bir muamele görmüş olabileceklerini gösteren emare ve delil sunmaları gerektiğini belirtmek gerekir (Anayasa Mahkemesi [AYM], *Beyza Metin*, B. No: 2014/19426, 12/12/2018, para. 45). İşkence ve kötü muamele iddiaları konusunda da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), “*makul şüphe bulunmaması*” ya da “*bütün makul kuşkunun ötesinde*” şeklinde bir kanıtlama standardı uygulamaktadır. Ancak Mahkeme, bu kanıtlamaya yeterince sağlam, kesin ve birbirleriyle uyumlu çıkarsamaların ve aynı ölçüde çürütülememiş maddi karinelerin bir arada bulunmasıyla varılabileceğini kabul etmektedir (AİHM, *İrlanda/Birleşik Krallık*, B. No: 5310/71, 18/1/1978, para. 161).

20. İhlal iddiasında bulunan kişinin iddialarını ispat etmesi genel kural olduğundan hukuki ve fiili deliller ile desteklenmeyen başvurular da açıkça dayanaktan yoksun kabul edilmektedir. AYM, ispat yükümlülüğü başvurana ait olmasına rağmen başvuran tarafından soyut şekilde birtakım hükümlere atıfta bulunulması ancak söz konusu hükümlerin nasıl ihlal edildiğinin açıklanmaması ve ispatlanmaması durumunda başvurunun açıkça dayanaktan yoksun olduğuna karar vermiştir (AYM, *Muhittin Kaya*, B. No: 2013/1213, 04/12/2013, para. 32). Başvuranın mezkûr iddiaları ilgili içtihat hükümleriyle birlikte değerlendirildiğinde söz konusu iddiaların somut delillerle desteklenmediği, soyut beyan niteliğinde kaldığı ve bu sebeple açıkça dayanaktan yoksun olduğu anlaşıldığından kabul edilmez olduğu kanaatine varılmıştır.

21. Sonuç olarak ceza infaz kurumundaki tutulma koşulları bir bütün olarak değerlendirildiğinde yukarıda açıklanan nedenlerle başvurudaki iddialar kapsamında hak ihlalinin bulunmadığı kanaatine varılmıştır.

V. KARAR

A. Başvuruda KÖTÜ MUAMELE YASAĞININ İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

B. Kararın taraflara tebliğine ve KAMUOYUNA DUYURULMASINA,

C. Karara karşı tebliğ tarihinden itibaren 60 gün içerisinde Ankara İdare Mahkemesine başvurulabileceğine,

3/9/2024 tarihinde, Saffet BALIN'ın karşı oyuyla OY ÇOKLUĞUYLA, karar verildi.

e-imzalıdır

Muhammet Ecevit CARTİ
Daire Başkanı

e-imzalıdır

İsmail AYZ
Üye

e-imzalıdır

Mehmet Emin GENÇ
Üye

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

e-imzalıdır

Ünal SADE
Üye

Ek: 2024/874 T. B. Kararı Saffet BALIN Karşı Oyu (1 Sayfa)

10.09.2024

KARŞI OY GEREKÇESİ

Karar Adı : T. B.
Karar Numarası : 2024/874

6701 sayılı Kanun'un 18'inci maddesinin birinci fıkrası "*Kurum, başvuruları ve resen yaptığı incelemeleri başvuru ve resen inceleme kararı tarihinden itibaren en geç üç ay içinde sonuçlandırır. Bu süre, Başkan tarafından bir defaya mahsus olmak üzere en fazla üç ay uzatılabilir.*" hükmünü haizdir. İlgili hüküm uyarınca başvuruların incelenmesi ve karara bağlanması için belirlenen sürenin azami olarak altı ay olduğu açıktır.

Somut başvuruda, yukarıda yer verilen normatif düzenlemedeki azami süreye uyulmadığı görülmektedir. Kurumumuzun insan kaynağı ile beraber değerlendirildiğinde mevcut durumdaki olağan dışı gecikmenin makul görülebilmesi mümkün değildir. Kaldı ki aynı dönemde Kurumun insan kaynağının "tali" olarak değerlendirilebilecek faaliyetlere kanalize edildiği görülmektedir. Bu durum Kurumun insan kaynağının etkili ve verimli olarak kullanılamaması ve iş akışı takiplerinin düzenli olarak yapılamamasının olağan sonucudur.

Mücbir sebepler hariç olmak üzere başvuruların öngörülen yasal sürede sunulmamasında sorumluluğu olan personel hakkında gerekli tahkikatın da yapılması gerektiği şerhiyle birlikte yukarıda sıralanan gerekçelerle sayın çoğunluğun görüşüne iştirak edilememiştir.

e-imzalıdır

Saffet BALIN
Üye

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu:

Adres: Mithatpaşa Cad. No: 52 06420 Kızılay-ANKARA

Telefon No : 4227800 Fax No : 4227899

e-Posta : / Kep Adresi : tihek@hs01.kep.tr

İnternet Adresi : <http://www.tihek.gov.tr/>